

A SZENT ISTVÁN-NAPI KÖRME NETEK KIALAKULÁSA.

Irta: *Mesterházy Jenő.*

INNEN-ONNAN 45 éve lesz, hogy a magyar nemzet törvényhozásilag intézkedett Szent István király napjának — mint nemzeti ünnepnek — ennél méltóbb megünnepléséről. Ekkor vált országos jellegűvé első szent királyunk emlékének a megünneplése. Addig inkább csak az ország fővárosának ünnepe volt Szent István napja.

Az ország fővárosának ez a különösebb ragaszkodása az országépítő szent király emlékéhez szintén nem olyan régi keletű, mint egyesek vélik. Ugyanis csak 1771-ben került haza Raguzából Szent István királyunknak sok viszontagságot látott jobbkezfeje, mégpedig az akkor uralkodó Mária Terézia királyunk rendelkezése folytán Budára, az ország szívébe. Így érthető még az is, miért éppen az ország fővárosában alakult ki különösképpen Szent István király napjának megünneplése. Azért, mert 1771 óta itt őrzik a szent király jobbját. Augusztus 20-án itt teszik ki közszemlére, itt hordozzák körül a Várban ünnepélyes körmenet formájában.

Mária Terézia királynő 1771-ben nemcsak a Szent Jobbot küldötte haza a magyar nemzetnek, de ugyanazon évben azt is elrendelte, hogy Szent István király napját országszerte megünnepeljék és az összes katolikusokat kötelezzék ezen a napon a misén való megjelenésre és a «hétköznapi munkától» való tartózkodásra. 1772-ben is bocsátott ki egy újabb szabályzatot, mely részletes ünnepi rendtartást tartalmazott. A budavári Szent István és Szent Jobb ünnepe azonban inkább csak a köznép ünnepe volt: hiányoztak onnan a polgári és katonai hatóságok; nem volt teljesen kiforrott rendje az ünnepnek és még 1817 augusztusában is ezt írja Szent István napja alkalmából az akkori egyetlen magyar hírlapunk, a Hazai s Külföldi Tudósítások: «Temérdek sokaság gyült össze a közép és alsó rendből, mintha Szent István által Országunknak szerzett boldogság és dicsőség egyedül őket illetné. Azért sok Hazafiak megilletődve kérdezték: Vallyon miképen kellene egy Nemzetnek, ha még nemzet, első Szent Királyának ünnepét szentelni úgy, hogy az egyszerűsmind a' Nemzeti méltóságnak érzését nevelje...»

A felvetett kérdésre a feleletet a következő évben, vagyis 1818-ban József nádor Buda és Pest városok önzetlen fejlesztője adta meg. Mint a helytartótanács elnöke, a király (I. Ferenc) nevében szabályrendeletet dolgoztatott ki, mely a legrészletesebben előírta, miképpen ünnepeltessék a jövőben első szent királyunknak és szent jobbjának kettős ünnepe. Ez a szabályzat lett az alapja a Szent István-napi körmeneteknek, amely szabályzat német, latin, végül magyar nyelven is megjelent és amely szabályzatnak az a rendkívüli érdekessége, hogy ma is ennek alapján rendezik a Szent István-napi Szent Jobb körmenetet. Nem lehet tehát érdektelen megismernünk azt a 27 pontba foglalt «Rendtartás»-t, «melly szerint Szent István első Apostoli királyunk Ájtatossága és Processiója ünnepeltetik» 1818 óta.

1. Kis Asszonya havának 19-kén, úgy mint Szent István napja elő-ünnepén, délután 3 órakor Szent Zsigmond Templomában pompás Vesperák

fognak tartattatni; a' melly napon ezen két szabad király város (t. i. Buda és Pest) minden Templomaiban estvéli hét órától nyolczig az öreg harang szózatja hirdetni fogja a' jövő nap ditső ünneplését.

2. Emléttét Kis Asszony hava 20-kán, úgymint Szent István önnön ünnepén, ismét az öreg harang reggel 4 óraker mind egyik Templomban meg szólal, és egy óráig, az az ötíg fog harangoztatni. Öt óraker valamennyi Templomokban kis szent Mise fog tartatni. A' Pesti PP. Franciscanusoknál pedig ezen kívül ötödfél óraker is lészen egy kis szent Mise. Egyébként a' többi Pesti Plébániákban és Templomokban az Isteni Szolgálat rendje szoktkép megmarad.

Budán, a Boldogságos Szűz Mennybevitele Templomába regveli hat óraker szokott kis Mise, nyolczkor pedig a' Processió elérkezése után a' Prédikáziók fognak tartattatni, a' Templomban ugyan Magyar, a Kamara-épület udvarán pediglen Német nyelven, és ennekutánna tizenkét óraker ismét egy kis Mise lészen.

Utóbb Szent Zsigmond Udvari Templomában 5 óraker kis Mise, hatkor áldásos szent Mise; a' Processiónak pedig vissza térése után, mintegy tizenkét óra felé, elvégezvén Szent Ambrus' Te Deum laudamus-énekét, ismét egy kis szent Mise fog mondattatni. Ezentúl délután 5 óraker pompás Vesperák lesznek, mellyek alatt, és annak utánna is egész hét óráig a' Szent Kéz köz tisztelet okául ki tétetik. Azon kívül egész Octava folytában regvel 8 óraker áldásos sz. Mise, délután pedig ötkor Lytaniák az Oltári Szentség előtt tartattatni fognak.

3. A' Budai külső Városbeli apró Iskolák Ifjúsága, melly a Processióval nem fog jární, a' Boldog Asszony Parochialis Temploma, és az Ország épülete közt meg állapodik, a' honnan el sem mozdul, valamig az egész Processió által nem mégyen.

4. A' Pesti Gymnasium, és K. Universitas tanuló Ifjúsága, meghallgatván önnön templomaiban az öt órai sz. Misét, tüstént Budának indul, olly iparkodással, hogy a' Plébánia Processióját megelőzze. A' Pesti egyéb Processió pedig mellyhez a' Czéhek, Szerzetes Rende és Nevendék Papság többi hívekkel együtt Boldog Asszony Menybevitele Templomába 5 órai Misére öszve gyülekeznek, s onnan a' Budai Várnak igyekszik, olly móddal, hogy Szent György piatzán már hetedfél óraker meg jelenjen, és legottan a' Budai Czéhekkal és Tanuló Ifjúsággal, kik szintén ezen időre az emléttét piatzon egybe gyűlnek, azon renddel magát öszve kaptsolja, melly a' Processióban fog tartattatni. Tudniillik, hogy leg előbb induljanak a' Pesti Czéhek a' fő Strázsa felé, és ott az őket követő Budaiakkal öszve kaptsolván magokat, a' Processió kezdetét el várják. A' Tanuló Ifjúság pedig a' Fegyverháznál; nem külömben az öszve gyűlt Plébániák, és Szerzetesek a' Prépostság épülete előtt fognak megállapodni.

5. Az Udvari Szent Zsigmond Templomából, mellyben a T. N. Statusok és Rende öszve gyülekeznek, fel emelvén a Szent Kezet, 7 óraker útnak indul a' Processió, melly is mind a' két Város valamennyi harang szózatja alatt az Urak utzáján mégyen, Boldog Asszony Menybevitele Templomába. Innén pedig vége lévén a Prédikázióknak, és az Énekes sz. Misének, vissza indul a' Városháza piaczán, és az Urak utzájának egy részén keresztül, Szent Zsigmond Templomába. Mégyen pedig illy sorral:

6. Mind a' két Város Tzéhei, zászlóikkal együtt; már hetedfél óraker útnak indulván, elkezdik a Processiót; Budaiak követvén a Pestieket, és

minekutánna Nagy Boldog Asszony Plébánia Templomához el érkeznek, a' Templom felé, részre oszlanak olly móddal, hogy egy részrül a Budaiak, másik részrül pedig a' Pestiek egyenes sort formállyanak, és a' Processió köztök járuljon bé a Templomba. Ezeket követi

7. A' Budai nemzeti fő Iskola, a' Pesti Gymnasium, Budai Fő Gymnasium, és az Universitas tanuló Ifjúsága, kik is a' Czéhek után, valamint sorba menének, megállapodnak.

8. A' Városi Dob és Trombiták.

9. A' Szerzetes Rendek Szent Kereszt alatt, úgymint az Irgalmas Barátok, P. P. Serviták, Kaputzinusok, Pesti és Budai Franciscanusok.

10. A' Plébániák Administratorai, és a' Plébánusok Assistentioikkal együtt.

11. Mind a két szab. k. Város külső Tanátsossai, Tisztjei, és a' Pesti N. Magistratus.

12. T. N. Pest Vármegyének T. Magistratussa, más T. Karok és Rendek, és a' Fő Méltóságú Törvényes, Kamarás, és Politikus Dicasteriumok k. Tisztjei elegyedve.

13. Egy Sereg Ts. Kir. Katonáság.

14. A' Templomi Chorus dobbal trombitával.

15. A' Pesti Nevendék Papság Rochetumba öltözködve.

16. A' fel szentelt Papság Rochetumokba stolával és Biretummal.

17. A' Szent kezét őrző Prépost Assistenseivel együtt.

18. Önnön a' Szent Kéz hat Diaconus által vitetvén, mellynek oldalairól nyoltzan az Universitas nemes Ifjai közül égő fáklyákat fognak viselni.

19. A' fáklyákat vívők mellett mind a' két részrül környül veszi a' Szent Kezet a' Budai Ns. Magistratus, ezet pedig ismét kerittik a' Magyar Polgár Katonáság Tisztjei kivont karddal, egyrészrül a' Pestiek, másíkrül a' Budaiak. A' korona őrző sereg pedig a' Szent Kéz külsőbb oldalait foglalja el, az Őrző Préposttúl fogva, egész a' Pontificansig és azt követő Uraságokig egy húzomban.

20. FF. TT. Kanonokok és más Prelátus Urak Rochetummal és Moze-tommal ékesétve, Assistensek és maga a' Pontificáns. Ennek pedig óldalrúl mégyen a' Királyi Universitas Magistratussal 's Pedellussai jegyeikkel együtt.

21. A' Fő Méltóságú Dicasteriumok Tanátsossai, Királyi Kamarás, és Belső Tanátsos Urak, 's egyéb Ország Nagyjai 's méltóságai.

22. A' Fő Nemes, és nevezetesebb Asszonyságok.

23. Egy Sereg Tsász. Katonáság.

24. A' többi akármelly rendű, és sorsú lakossai ezen két Városnak, valamint idegenek is, kik ezen Rendtartásban nem foglaltatnak, tisztességes renddel fogják követni a Processiót, két részrül késértetvén azt eleitül egész végig.

25. Ezen Rend fog tartatni a' Processio vissza mentében is; úgy a' Tzéhek is vissza térvén Sz. Zsigmond Templomáig ismét a' többi Népséggel együtt két felé oszlanak, valamint Nagy Boldog Asszony Temploma előtt, és mind addig váraokoznak, míg az egész Processió közöttük által nem járult.

26. A' Ns. Budai Magistratus rendelése szerint a' többi Népség két lépésnyire szüntelen távul fog maradni a közepetten járulóktúl, és egyébként is, hogy mindenütt rendtartás, tisztesség, és ájtatosság uralkodjék, hasznos rendelések fognak tétetni.

27. A' Tsász. Kir. Katonáság pediglen, valamint a' Polgári is önnön

Elöljáróik parantsolatja szerint bizonyos helyeken meg fog jelenni, és minek-utánna a' Processió a Sz. Zsigmond Templomába vissza tért, hármás puska lövéssel, a' Bástyákon pedig ágyú durrogással fogja e' Nemzetünk bötsős Ünnepest dicsőíteni.

E rendtartás megjelenése óta minden évben csakugyan így ünnepelték első szent királyunk emlékét. És ha évek folyamán itt-ott el is tértek ettől az 1818-i rendtartástól és a Szent Kéz nem indul el olyan kora reggel mint a régi, jobb világban és kísérete mellől el is maradt a már nem létező «Polgári» és «Tsászári Királyi» katonaság, kivont kardok és égő fáklyák, — de ünnepének fénye ezek nélkül is csak növekedett és növekszik folytonosan azoknak a száz- ezreknek az ország fővárosába való zarándoklásával, kiknek megjelenése mindegyre nagyobb arányúvá szépíti és felejthetlenné teszi ezt a napot még azoknak is, akik csak egyszerű szemlélői ennek a dicsőséges nemzeti ünnepnek.

KÉZHEZ TANULT KISMADÁRKÁM...

*Kézhez tanult kismadárkám,
Szívemben kelt Ibolyácskám,
Enyém vagy hát, tied vagyok
Kék-tó szemed rabja vagyok
Édes szeretőm.*

*Hajnalarcád rózsalevél,
Ajkad gyöngykagylóval felér,
Kezed virág, cédrus lábad,
Őzünöke sem szebb nálad
Édes szeretőm.*

*Szarvasének, medveének,
Virágének, madarének,
Nem dicséret szépségednek.
Sem violaszerelmemnek
Édes szeretőm.*

ELJÖTTEM, ELJÖTTEM...

*Eljöttem, eljöttem
Bogláros violám,
Csodafejű szarvas
Hozott el a hátán.*

*Híreslő híredre
Orcád megcsodálni,
Gyémántos kendővel
Szerelmemkinálni.*

*Szerelmemkinálni,
Hozám választani,
Jegybéli mátkámnak
Téged megváltani.*

*Húzz karmazsincsizmát,
Őlts selyemrokolyát,
Tíz ujjadba gyűrűt,
Csokrozd a pántlikád.*

*Csodaszarvas hátán
Aj, elköltöztettek,
Három körösön túl
Asszonyomnak teszlek.*

Számadó Ernő.